

بنام خدا

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات، دانشکده هنر و معماری، گروه شهرسازی

مقطع: دکتری شهرسازی

نام درس: توانمند سازی بافت های شهری

تعداد و نوع واحد درسی: ۲ واحد نظری

علیرضا عندلیب

الف: مقدمه

برای کشوری که در گذشته بر خوردار از حکمت معماری و شهرسازی خیره کننده و با شکوهی بوده است، تحمل وضعیت موجودیتی ناهنجار بنام بافت فرسوده شهری تهران و دیگر شهرهای بزرگ کشور و تداوم و تشدید روند ناپایداری آن، مسئله ای سهل و ممتنع است. سهل است اگر طبق عادت ماءلوف، خود را از مسئولیت مبرا بدانیم و زمین و زمان را مقصر، و ممتنع است اگر مدعی فرهنگ و هویت و تمدن ایرانی- اسلامی باشیم.

تهران و دیگر شهرهای بزرگ کشور ما، امروز از ساختار کالبدی و عملکردی متناسب با نیازشان برخوردار نیستند. با شاخص های پایداری و استاندارد های زیستی فاصله فاحش دارند. تنگناها و فرسودگی های کالبدی و کارکردی، وظایف جاری و روز مره شان را با اختلال و چالش و آینده شان را با تهدید بقا و موجودیت مواجه ساخته است. شهرهای کنونی ما حتی با عمل با طرح های جامع و تفصیلی مصوب موجود و عمل به قوانین و مقررات موجود از انفصال و درماندگی خارج نمی شوند، چون هیچکدام واجد جامعیت و هدفمندی لازم نیستند.

شهرهای کنونی ما از دانش و تجربه کافی برای بهره مند نبوده و بهره نبرده است. مقوله نوسازی در کشور ما ساخت یافته، نهادمند و غنی نیست و تجارب اندکی هم که وجود دارد بخاطر ضعف طرح های بالاست و غلبه نگرش های بخشی و کارکرد های جزیره ای، شکست خورده است.

تهران و شهرهای بزرگ کنونی، مواجه با پهنه های وسیع بافت های فرسوده است، در عین حال فرصت بزرگ همین شهرها، بافت های فرسوده آنهاست. از یک سو قربانیان زلزله احتمالی این شهرها، ساکنین بافت های فرسوده هستند و از سوی دیگر طرح های جامع و تفصیلی نیز باید راه خود را از میان بافت های فرسوده بگشایند. بر این اساس است که بهسازی، نوسازی و بازسازی شهرها، مفاهیمی به شمار می روند که در اولویت توجه حکومت های ملی و محلی قرار گرفته اند و رقابت در آماده سازی شهرهای بزرگ برای ایفای نقش های شایسته در مقیاس های ملی، منطقه ای و جهانی مدت هاست که آغاز شده و همچنان شتاب و تداوم می یابد.

ب: اهداف آموزشی

این درس بر آن خواهد بود که دانشجو را با مفاهیم توانمند سازی، بهسازی، نوسازی، بازسازی و بازآفرینی در بافت های فرسوده آشنا کرده و چگونگی کاربرد این مفاهیم و کاربری آنها در مطالعات موردی را بیاموزد.

بر این اساس اهداف آموزش چنین خواهد بود :

۱. نگاهی به مفاهیم و واژگان نوسازی
۲. کسب دانش مقدماتی در زمینه نظریه ها و تجربه های مرتبط درجهان
۳. آشنایی با نظریه نوسازی متوازن بافت های فرسوده شهری در ایران
۴. شناخت روش ها ، شیوه ها و الگوهای نوسازی بافت های فرسوده
۵. بررسی مسائل ویژه ایران در رابطه با بافت های فرسوده شهری

ج: سرفصل دروس

۱. مرور کلی موضوع و آسیب شناسی علل عدم تحقق نوسازی بافت های فرسوده در ایران
۲. بیان ضرورت های نوسازی و مسئولیت های راهبردی مدیریت آن
۳. بررسی نظریه ها و تجارب نوسازی ایران و جهان
۴. شناخت اصول و اجزاء نظریه نوسازی متوازن بافت های فرسوده شهری
۵. کاربست های مدل مفهومی نوسازی متوازن بافت های فرسوده شهری
۶. بررسی وجوه اشتراک و افتراق نظریه نوسازی متوازن با نظریه های رقیب و موجود
۷. شروط و الزامات تحقق نوسازی متوازن بافت های فرسوده (منشور، فرآیند و سند ویژه)
۸. بررسی مطالعه موردی: تجربه نوسازی یک محله فرسوده شهری

د: روش های آموزش و آزمون

۱. مطالب درس در هر جلسه توسط استاد ارائه و مباحث مطرح شده در کلاس و موردهای مطالعه خاص در شهر با دانشجویان مورد بحث قرار می گیرد.
۲. هر دانشجو برای کار پایانی خویش یک موضوع مطالعه موردی را با توجه به موضوعات مطروحه در کلاس به صورت انفرادی یا مشترک با سایر دانشجویان پس از توافق با استاد انتخاب و به صورت یک مقاله کامل ارائه می نمایند.
۳. مقاله پایانی باید در دو مرحله به صورت سمینار در کلاس ارائه و اصلاحات لازم در آن صورت گیرد.
۴. آزمون نهایی به صورت کتبی در پایان نیمسال تحصیلی خواهد بود که از مباحث ارائه شده در کلاس صورت می گیرد.
۵. امتیازات بدست آمده از چگونگی فعالیت در درس، سمینارهای کلاسی، مقاله نهایی و آزمون کتبی پایانی نیمسال، مبنای قضاوت نهایی در نمره درس خواهد بود.

ه: تقویم زمانی و ملاحظات لازم

۱. دانشجویان باید به نحوی برنامه ریزی نمایند که کارهای کلاسی آنها شامل ارائه مقاله دومرحله ای به صورت سمینار تا جلسه دهم به اتمام رسیده و نمره کلاسی آنها طبق جدول زیر اخذ نمایند.
۲. ارائه مقاله کامل دانشجویان پس از طی مراحل اصلاحی در کلاس و ارائه سمینارهای آن به صورت یک مقاله کامل قابل چاپ (با رعایت اصول نگارش مقاله علمی) حداکثر در ۲۵ صفحه A4 در روز آزمون کتبی تحویل می گردد.
۳. پیشنهاد می شود دانشجویان در طرح مطالب کلاس مشارکت و حضور فعال داشته باشند و از این طریق با نقد و اشکال و پرسش و پیشنهاد بر غنای محتوای کلاس بیفزایند.
۴. از دانشجویان گرامی رعایت فرهنگ و آداب حضور در کلاس مورد انتظار است

جمع کل نمره	نمره ارائه پایانی ترم	نمره ارائه کلاسی دو	نمره ارائه کلاسی یک	
۱۰	۶	۲	۲	ارائه مقاله علمی
۲۰	۱۰	-	-	آزمون کتبی

و: نکات قابل توجه در تدوین مقاله پایانی

۱. **منابع:** ارائه مطالب با ذکر منبع باشد و گرنه اطلاعات بدون مرجع فاقد ارزش خواهد بود.
۲. **تحلیل:** ارزیابی در مورد تحلیل صورت می گیرد، لذا اطلاعات گردآوری شده صرفاً به عنوان ابزار تحلیل بکار خواهد رفت. به عبارت دیگر، نتیجه تحقیق به انجام تحلیل ارزیابی می شود و نه اطلاعات ارائه شده.
۳. **اقتصاد اطلاعات:** حداقل اطلاعات لازم مطرح و از حجم اضافی آن پرهیز شود. در واقع اطلاعات به قدر لازم و به منظور ایجاد امکان تحلیل تحقیق ارائه و کم گویی و پرگویی نباشد.
۴. **انتقال مفهوم:** زبان مشترک جهت انتقال مفهوم به دیگران نیازمند قواعد تعریف شده است، بنابراین رعایت قواعد شکلی (صفحه بندی، صفحه گذاری، ماخذ نوسی با ذکر شماره صفحه، فهرست منابع، مقدمه، ... و نتیجه گیری) ضروری است و یکی از ملاک های ارزیابی خواهد بود.
۵. **تمرکز:** تمرکز کار در مرحله گردآوری اطلاعات و انجام تحلیل در موضوع تحقیق، مشخصاً به ارزیابی مورد مطالعه یا بررسی تطبیقی و مقایسه مورد های معرفی شده پرداخته و از بیان مطالب عمومی، کلی و نامربوط پرهیز شود.
۶. **مشخصات:** ثبت کلیه مشخصات لازم روی جلد (نام درس، نام دانشجو، تاریخ ترم تحصیلی ورشته تحصیلی) ضروری است.
۷. **نقل صادقانه:** اطلاعات و تحلیل مطالبی که نیازمند ذکر منبع است با اطلاعات و تحلیل های شخصی محقق باید تفکیک شود.
۸. **تفکیک:** در صورت انجام کار مشترک، سهم هر دانشجو از تحقیق، تعیین و مشخص گردد.

ز: جدول توزیع جلسه ای سر فصل درس

شرح درس جلسات " توانمندسازی بافت " دکتر علیرضا عندلیب	
جلسه اول	طرح کلی مسئله (مخاطب شناسی و آگاهی سنجی)، توضیح برنامه(اهداف، روش، تکالیف، منابع...)، معرفی کلی موضوع، نمایش فیلم شناخت
جلسه دوم	علل اصلی و زمینه های شکل گیری فرسودگی و گسترش بافت های فرسوده، تحلیل وضعیت بافت های فرسوده کشور
جلسه سوم	شناخت زمینه های شکل گیری بافت های فرسوده، ارائه مدل مفهومی تحلیل فرسایش و پرسش های پیش رو
جلسه چهارم	نوسازی و ضد نوسازی، سندرم تهیه طرح های نوسازی در ایران
جلسه پنجم	شناخت موانع و مشکلات نوسازی بافت های فرسوده، آسیب شناسی علل عدم تحقق طرح های نوسازی
جلسه ششم	تبیین مسئله اصلی نظریه معطوف به حل آن
جلسه هفتم	ضرورت های نوسازی، مسئولیت های راهبردی مدیریت نوسازی، مدل های تحلیل موضوع
جلسه هشتم	بررسی تجارب نوسازی ایران و جهان
جلسه نهم	شناخت پشتوانه های علمی، حقوقی و قانونی نوسازی در تدوین نظریه نوسازی متوازن بافت های فرسوده،
جلسه دهم	اصول و اجزاء نظریه نوسازی متوازن (تعاریف و مفاهیم و واژگان کلیدی)
جلسه یازدهم	تبیین مدل مفهومی نوسازی متوازن، عناصر موثر در فرآیند مدل سازی
جلسه دوازدهم	نمایه و اجزاء مدل مفهومی نوسازی متوازن، شناخت کاربردهای مدل
جلسه سیزدهم	وجه اشتراک و افتراق نظریه با نظریه های رقیب و موجود نوسازی و شهرسازی(ماهیت و مفهوم، اصول و روش ها)
جلسه چهاردهم	شروط و الزامات تحقق نوسازی متوازن: مبانی و رویکردهای اقدام (منشور با مفهوم ابعاد بنیادین نوسازی)
جلسه پانزدهم	شروط و الزامات تحقق نوسازی متوازن: فرآیند اقدام (اقدامات پایه ای، زمینه ای، زیرساختی و توسعه ای)
جلسه شانزدهم	شروط و الزامات تحقق نوسازی متوازن: برنامه های اقدام، سند ویژه توسعه نوسازی، مقیاس، گونه شناسی محدوده ها و محله های هدف و گونه بندی اقدام
جلسه هفدهم	برگزاری آزمون کتبی و تحویل کارهای تحقیقی دانشجویان